

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
กรณีศึกษา เทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา*
Public Participation in Local Development Plan : A Case study of Bang Samak
Subdistrict Municipality, Bang Pakong District, Chachoengsao Province.

อธิพงษ์ บำรุงสุข**

Atipong Bamrungsuk

6414830087@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้ง ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขปัญหาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางสมัคร โดยวิธีวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 8 คน ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางสมัคร มีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน สอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff ซึ่งแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ระดับ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 3) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยพบปัญหาและอุปสรรค มีดังนี้ 1) ประชาชนไม่ให้ความสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น 2) ประชาชนบางกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุ คนยากจน เข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสารของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น 3) ประชาชนเข้าร่วมการประชามติจำนวนน้อยเนื่องจากตรงกับวันทำงาน ซึ่งมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรค ดังนี้ 1) จัดกิจกรรมหรืออบรมให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับความสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น 2) ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม ทุกช่วงวัย 3) กำหนดการประชามติในวันหยุด หรือหลังเวลาเลิกงาน เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชน และมีข้อเสนอแนะว่าการจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม จะสามารถเพิ่มจำนวนของประชาชนที่เข้าร่วมการประชามติได้ เช่น การออกหน่วยตรวจสุขภาพเบื้องต้น การชำระภาษี การลงทะเบียนเพื่อขอรับทุนการศึกษา เป็นต้น

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม ; แผนพัฒนาท้องถิ่น ; เทศบาลตำบลบางสมัคร

Keywords : Participation ; Local Development Plan ; Bang Samak Subdistrict Municipality

*บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา เทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

**นักศึกษาลูกสุตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทและหน้าที่ มีอิสระในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชน มีการกำหนดตัวบทตัวแทนกฎหมายและกลไกทางกฎหมายเพื่อให้การกระจายอำนาจเป็นไปอย่างโปร่งใส และสามารถถูกตรวจสอบจากประชาชนและองค์กรต่างๆ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ และได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ดูแลและจัดการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น โดยการจัดทำบริการสาธารณะใดที่สมควรให้เป็นอำนาจหน้าที่โดยเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ ตามที่กฎหมายกำหนด พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 และมาตรา 17 บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ประกอบกับระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แก้ไขเพิ่มเติมล่าสุด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561 ได้ให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่กฎหมายกำหนดสามารถจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยมีหลักการสำคัญประการหนึ่งคือหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจะต้องรวบรวมข้อมูลจากการประชาคมหมู่บ้านและการประชาคมตำบล ในประเด็นข้อคิดเห็น ความต้องการของชุมชนรวมถึงปัญหาของชุมชน มาเป็นข้อมูลประกอบกับข้อมูลส่วนอื่น ๆ ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดทำเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม งบประมาณจากเงินสะสมและงบประมาณเงินอุดหนุน และสามารถใช้ในการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และจะเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่น และในระเบียบ ฯ ดังกล่าวระบุว่าแผนพัฒนาท้องถิ่นต้องมีลักษณะที่ประกอบไปด้วย วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด ประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และค่าเป้าหมาย ซึ่งจะต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาหมู่บ้านหรือแผนชุมชน โดยแผนพัฒนาท้องถิ่นต้องมีการกำหนดรายละเอียดแผนงานโครงการ ที่จัดทำในแต่ละปีงบประมาณ ซึ่งจะต้องมีความต่อเนื่องกัน โดยกำหนดองค์กรในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้ จำนวน 3 องค์กร ได้แก่ 1) คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น 2) คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น 3) คณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยจะมีผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาเทศบาล ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนภาคราชการ ผู้แทนรัฐวิสาหกิจ ผู้แทนประชาคมท้องถิ่น ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น กำหนดแนวทางการติดตามและประเมินแผนพัฒนาท้องถิ่น

เทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา อำนาจหน้าที่ในการบริหารงานภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2562 โดยมีหน่วยงานส่วนราชการจำนวน 1 สำนัก และ 5 กอง ซึ่งแต่ละส่วนราชการก็จะมีอำนาจหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป เช่น รักษา

ความสงบเรียบร้อยของประชาชน โครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค รักษาความสะอาดของถนนหรือทางสาธารณะ กำจัดขยะมูลฝอย ส่งเสริมพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ เป็นต้น เทศบาลตำบลบางสมัครโดยมีหน้าที่จัดการบริการสาธารณะให้ท้องถิ่นหรือชุมชนที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบของตนเอง โดยการจัดทำบริการสาธารณะจะมีกระบวนการสำรวจความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหาของชุมชน และนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการพัฒนา ที่เรียกว่า “แผนพัฒนาท้องถิ่น”

ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้า เนื่องจากประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ความต้องการของประชาชน หรือความเดือดร้อนของประชาชนคือสิ่งที่เทศบาลตำบลบางสมัครต้องรับฟัง รับทราบความต้องการเหล่านั้น เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนภายในท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ วารสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ รายงานการประชุม คู่มือการปฏิบัติงาน ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง เอกสารทางวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
2. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured Interview หรือ Formal Interview) โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 8 คน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร (Population) ได้แก่ คณะผู้บริหารเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sample) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดคุณลักษณะประชากรที่ต้องศึกษา (วิโรจน์ ก่อสกุล, 2565ก, หน้า 46) เพื่อเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 8 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีตำบลบางสมัคร รองนายกเทศมนตรีตำบลบางสมัคร สมาชิกสภาเทศบาล ปลัดเทศบาลตำบลบางสมัคร นักวิเคราะห์นโยบายและแผน กำนันตำบลบางสมัคร ผู้ใหญ่บ้านภายในตำบลบางสมัคร

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ศึกษากการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการวิจัยเอกสาร

หนังสือ กระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0810.3/ว6247 เรื่อง แนวทางการดำเนินการแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ.2561 - 2564) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2560 ได้กำหนดสัดส่วนประชาคมท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ดังนี้

1. กำหนดการประชุมประชาคมต้องไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60 ของสัดส่วนประชาคม
2. ถ้าผู้มาประชุมไม่ถึงร้อยละ 60 แต่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ให้ดำเนินการประชุมประชาคมท้องถิ่นต่อไปได้ โดยชี้แจงเหตุผลความจำเป็นโดยละเอียด ไว้ในรายงานการประชุม
3. ถ้าผู้มาประชุมน้อยกว่าร้อยละ 20 สามารถประชุมได้ แต่ต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 และเมื่อประชุมเสร็จภายใน 3 วันนับแต่วันประชุม ต้องรายงานผลการประชุมโดยชี้แจงเหตุผลความจำเป็นละเอียดไว้ในรายงานการประชุมให้ผู้กำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย
4. ถ้าไม่สามารถจัดประชุมประชาคมตามเกณฑ์ที่กำหนดได้ ในคราวประชุมครั้งต่อไปให้จัดการประชุมประชาคม โดยใช้สัดส่วนประชาคมตามที่เห็นว่าสมควรหรือเหมาะสม เมื่อประชุมเสร็จสิ้นแล้ว ให้แจ้งผลการประชุมให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เมื่อประชุมเสร็จภายใน 3 วันนับแต่วันประชุม ต้องรายงานผลการประชุมโดยชี้แจงเหตุผลความจำเป็นละเอียดไว้ในรายงานการประชุมให้ผู้กำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย

การประชุมนับเป็นระดับหมู่บ้าน	จำนวนสัดส่วนประชากร (คน)				
	ร้อยละ 100	ร้อยละ 60	ร้อยละ 20	ร้อยละ 10	ร้อยละ 5
ม.1	96	58	19	10	5
ม.2	241	143	48	24	12
ม.3	273	165	55	28	14
ม.4	35	21	7	4	2
ม.5	155	81	27	14	7
ม.6	40	24	8	4	2
ม.7	45	27	9	5	2
ม.8	77	46	15	8	4
ม.9	91	55	18	9	5

ภาพที่ 1 จำนวนสัดส่วนประชาคมท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน เทศบาลตำบลบางสมัคร

ที่มา : ประกาศเทศบาลตำบลบางสมัคร เรื่อง สัดส่วนประชาคมท้องถิ่นระดับตำบล ปีงบประมาณ 2563

จากข้อมูลการประชุมนับหมู่บ้านของเทศบาลตำบลบางสมัคร เพื่อจัดทำร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566 - 2570) ฉบับทบทวน ครั้งที่ 1/2566 ได้มีประชาชนเข้าร่วมการประชุมประชาคมในสัดส่วนที่มากกว่าร้อยละ 60 ถือว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางสมัครอยู่ในระดับ ปานกลาง

ตามแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (อ้างถึงในเดช อุณหะจิรังรักษ์, 2565, หน้า 113-116) ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมี 4 ระดับ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มโดยมีการอภิปรายถึงปัญหาและความต้องการ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา กำหนดทางเลือกว่าควรมีทางเลือกใดบ้าง และตัดสินใจว่าจะเลือกทางเลือกใดไปปฏิบัติ การตัดสินใจในการขั้นตอนนี้รวมถึงการตัดสินใจระหว่างร่วมปฏิบัติงานด้วย
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในทรัพยากรต่างๆ ทั้งการเงิน แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ และการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน การดำเนินงานและการประสานงาน
3. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ประกอบด้วย
 - 1) ผลประโยชน์เชิงวัตถุ เช่น มีรายได้และทรัพย์สินเพิ่มขึ้น มีความมั่นคงมากขึ้นหรือการมีสาธารณูปโภคที่เพียงพอ มีประสิทธิภาพ หรือมีคุณภาพดี
 - 2) ผลประโยชน์ด้านสังคม เช่น การได้รับการศึกษาหรือรู้หนังสือมากขึ้นรวมถึงการได้รับการบริการทางสังคมอื่นๆ เพิ่มมากขึ้นและมีคุณภาพสูงขึ้น
 - 3) ผลประโยชน์ส่วนบุคคล เช่น การมีพลังอำนาจทางการเมือง (อำนาจในการต่อรอง) มากขึ้น มีความภาคภูมิใจในประสิทธิภาพและความสามารถในตนเอง
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน ทั้งการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ และการมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการ
 - รูปแบบการมีส่วนร่วมเป็นทางการ เช่น การเข้าร่วมประชุมที่กำหนดวาระการประเมินอย่างชัดเจน หรือ การได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่กรรมการหรือคณะทำงานเกี่ยวกับการประเมินผล เป็นต้น
 - การมีส่วนร่วมไม่เป็นทางการ อาจเป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการดำเนินงานโดยไม่ได้กำหนดประเด็นนี้ไว้ล่วงหน้า

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

จากการศึกษา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางสมิตร ซึ่งสามารถแบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

เทศบาลตำบลบางสมิตร มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยแบ่งได้ 2 รูปแบบ ดังนี้ 1) ตัวแทนของประชาชนจะได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น ร่วมกับคณะผู้บริหารเทศบาล สมาชิกสภา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนภาคราชการ หัวหน้าส่วนราชการ และเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางสมิตร โดยมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่น ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เสนอแนะแนวทางการพัฒนา และการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น 2) ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาคมหมู่บ้านหรือประชาคมตำบล เพื่อเสนอความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหาที่ต้องการให้แก้ไข ผ่านเวทีประชาคม เพื่อรวบรวมข้อมูลไปจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยมีคณะผู้บริหารเทศบาล สมาชิกสภา

กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าส่วนราชการ เข้าร่วมประชาคมพร้อมกับประชาชนในท้องถิ่น เพื่อรับฟังความคิดเห็น โดยตรงจากประชาชน ซึ่งประชาชนจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะเสนอโครงการอะไรบ้างเพื่อพัฒนาท้องถิ่น หรือแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น หากมีโครงการที่เสนอเข้ามาเยอะและมีงบประมาณที่จำกัด ประชาชนก็ร่วมกันตัดสินใจเรียงลำดับความสำคัญของโครงการ

ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ โดยจะได้รับการแต่งตั้งเข้ามาเป็นคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น และในอีกส่วนหนึ่ง คือ ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการประสานงานกับเทศบาลในการจัดเตรียมสถานที่ประชุม จัดโต๊ะ เก้าอี้ ทางเดินเท้า เป็นต้น และประชาชนยังมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมเพื่อจูงใจให้เพื่อนบ้านมาร่วมประชุม เช่น การจัดอาหาร ขนม น้ำดื่ม ไว้บริการประชาชนที่มาประชุมประชาคม

ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์

การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางสมัคร มีกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับจากการประชาคมมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากแผนพัฒนาท้องถิ่น เมื่อโครงการจากแผนพัฒนาท้องถิ่นได้ดำเนินการ เช่น การก่อสร้างถนน ติดตั้งไฟส่องสว่าง ลานกีฬา สวนสาธารณะ ติดตั้งกล้องวงจรปิด ติดตั้งจุดบริการสัญญาณอินเทอร์เน็ต ขุดลอกคูคลอง เป็นต้น เมื่อท้องถิ่นได้รับการพัฒนา ประชาชนก็มีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ไปด้วย

ระดับที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น ทั้งการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ และการมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการ ดังนี้ 1) ประชาชนจะได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น ทำหน้าที่ประเมินและติดตามแผนพัฒนาท้องถิ่น ตรวจสอบการทำโครงการที่อยู่ในแผนว่าได้ดำเนินการไปมากน้อยเพียงใดและรายงานให้ผู้บริหารท้องถิ่นทราบ และรายงานต่อสภาเทศบาลตำบลบางสมัครต่อไป 2) คอยติดตามโครงการที่ตัวเองเสนอในการประชาคมว่าได้ดำเนินการหรือไม่ หรือประเมินผลโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้วผ่านการพูดคุยกันตามสถานที่ต่าง ๆ หรือฝากคำถาม การติดตามโครงการหรือข้อท้วงติงผ่านสมาชิกสภาเทศบาล ไปกล่าวซักถามในที่ประชุมสภาเทศบาล

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการศึกษาพบว่าเทศบาลตำบลบางสมัคร มีปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางสมัคร ดังนี้

1. ประชาชนไม่เห็นถึงความสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขาดความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

2. ประชาชนบางกลุ่มเข้าถึงข่าวสารข้อมูลของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น มีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี

3. ประชาชนที่เข้าร่วมการประชุมมีจำนวนน้อย เนื่องจากจัดการประชุมวันทำงานของประชาชน ทำให้ได้ข้อมูลไม่เพียงพอต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

3. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

1) มีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น มุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน มีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น

2) ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม ทุกช่วงวัย เช่น การประชาสัมพันธ์ฝ่ายสื่อโซเซียลมีเดีย ประกาศเสียงไร้สาย รถวิ่งประชาสัมพันธ์ ป้ายประชาสัมพันธ์ เอกสาร แผ่นพับ เป็นต้น

3) กำหนดการประชุมควรจัดในวันหยุด เสาร์ อาทิตย์ หรือหลังเวลาเลิกงาน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนที่จะเข้าร่วม

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยตามกรอบประเด็นปัญหาในการวิจัย ดังนี้

1. กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางสมัคร สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (อ้างถึงในเดช อุณหะจิริงรักษ์, 2565, หน้า 113-116) แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนมี 4 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

เทศบาลตำบลบางสมัคร มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยแบ่งได้ 2 รูปแบบ ดังนี้ 1) ตัวแทนของประชาชนจะได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น ร่วมกับคณะผู้บริหารเทศบาล สมาชิกสภา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนภาคราชการ หัวหน้าส่วนราชการ และเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางสมัคร โดยมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่น ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เสนอแนะแนวทางการพัฒนา และการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น 2) ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมหมู่บ้านหรือประชุมตำบล เพื่อเสนอความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหาที่ต้องการให้แก้ไข ผ่านเวทีประชุม เพื่อรวบรวมข้อมูลไปจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยมีคณะผู้บริหารเทศบาล สมาชิกสภา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าส่วนราชการ เข้าร่วมประชุมพร้อมกับประชาชนในท้องถิ่น เพื่อรับฟังความคิดเห็นโดยตรงจากประชาชน ซึ่งประชาชนจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะเสนอโครงการอะไรบ้างเพื่อพัฒนาท้องถิ่น หรือแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น หากมีโครงการที่เสนอเข้ามาและมีงบประมาณที่จำกัด ประชาชนก็ร่วมกันตัดสินใจเรียงลำดับความสำคัญของโครงการ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ของ Cohen and Uphoff (อ้างถึงในเดช อุณหะจิริงรักษ์, 2565, หน้า 113) ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การที่

ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มโดยมีการอภิปรายถึงปัญหาและความต้องการ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา กำหนดทางเลือกกว่าควรมีทางเลือกใดบ้าง และตัดสินใจว่าจะเลือกทางเลือกใดไปปฏิบัติ การตัดสินใจในการ ขั้นตอนนี้รวมถึงการตัดสินใจระหว่างร่วมปฏิบัติงานด้วย และสอดคล้องกับตัวแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ของสมาคมการมีส่วนร่วมสากล (International Association for Public Participation - IAP2) (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2560, หน้า 14) การปรึกษาหารือ (To Consult) ประชาชนมีส่วนร่วมในแสดงความคิดเห็น รวมทั้งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐ และสอดคล้องกับ วิโรจน์ ก่อสกุล (2565ข, หน้า 36) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจของรัฐกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิธีการที่ภาครัฐ ภาคประชา สังคม และผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสเรียนรู้ ทำความเข้าใจประเด็นสาธารณะร่วมกัน ปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อแสวงหา ทางเลือกที่ดีที่สุด ทุกฝ่ายยอมรับมากที่สุด และมีผลกระทบเชิงลบน้อยที่สุด สอดคล้องกับวิมา พิงวิวัฒน์กุล (2564, หน้า 33) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงาน ร่วมเสนอปัญหา ประเด็น ที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแก้ไขปัญหา และร่วมตรวจสอบ ต้องมีความพยายามในการแสวงหาฉันทามติหรือ ข้อตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจะต้องไม่มี ข้อคัดค้านที่หาข้อยุติไม่ได้ในประเด็นสำคัญ และสอดคล้องกับบอร์ทัย กักผล (2552, หน้า 17) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดให้ประชาชนเข้าไปร่วมในการกำหนด กฎเกณฑ์ นโยบาย กระบวนการบริหารและตัดสินใจของท้องถิ่น เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวม อย่างแท้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทริกา วีระสอน (2564) ได้ศึกษา กระบวนการจัดทำแผนพัฒนา ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนทราย อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า มีการ แต่งตั้งผู้แทนประชาชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิ มณฑล ฤทธิสนธิ์ (2564) ได้ศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในสถานการณ์การแพร่ ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 : องค์การบริหารส่วนตำบลบางซ้าย อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นได้ดำเนินการจัดทำแบบมีส่วนร่วม สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff และสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ "...ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างมาก เช่น การ เสนอความคิดเห็นในการประชาคม ได้แก่ ความต้องการ ปัญหา หรือร่วมสนับสนุนความคิดเห็นของผู้อื่นที่อาจจะ สอดคล้องของตัวเอง ..." (นายกเทศมนตรีตำบลบางสมัคร, 2566, บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 27 มกราคม 2566)

ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ โดยจะได้รับการแต่งตั้งเข้ามาเป็น คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น สอดคล้องกับตัวแบบ การมีส่วนร่วมของประชาชนของสมาคมการมีส่วนร่วมสากล (International Association for Public Participation - IAP2) (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2560, หน้า 14) ความร่วมมือ (To Collaborate) ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ ตั้งแต่การระบุปัญหา พัฒนาทางเลือก และแนวทางการแก้ไข

รวมทั้งการเป็นภาคีในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ เช่น คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน คณะที่ปรึกษาภาคประชาชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิสมณฑล ฤทธิสนธิ์ (2564) ได้ศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 : องค์การบริหารส่วนตำบลบางซ้าย อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ที่มีทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนาเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ

และในอีกส่วนหนึ่ง คือ ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการประสานงานกับเทศบาลในการจัดเตรียมสถานที่ประชาคม จัดโต๊ะ เก้าอี้ กางเต็น เป็นต้น และประชาชนยังมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมเพื่อจูงใจให้เพื่อนบ้านมาร่วมประชาคม เช่น การจัดอาหาร ขนม น้ำดื่ม ไว้บริการประชาชนที่มาประชุมประชาคม ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ของ Cohen and Uphoff (อ้างถึงในเดช อุณหะจิริงรักษ์, 2565, หน้า 114) ระดับที่ 2 มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ คือ ประชาชนมีส่วนร่วม เช่น การเงิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ และการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน การดำเนินงาน และการประสานงาน

ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์

การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางสมคร มีกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับจากการประชาคมมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากแผนพัฒนาท้องถิ่น เมื่อโครงการจากแผนพัฒนาท้องถิ่นได้ดำเนินการ เช่น การก่อสร้างถนน ติดตั้งไฟส่องสว่าง ลานกีฬา สวนสาธารณะ ติดตั้งกล่องจราจรปิด ติดตั้งจุดบริการสัญญาณอินเทอร์เน็ต ชุดลอกคูคลอง เป็นต้น เมื่อท้องถิ่นได้รับการพัฒนา ประชาชนก็มีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ไปด้วย ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ของ Cohen and Uphoff (อ้างถึงในเดช อุณหะจิริงรักษ์, 2565, หน้า 115) ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ประกอบด้วย 1) ผลประโยชน์เชิงวัตถุ เช่น มีรายได้และทรัพย์สินเพิ่มขึ้น มีความมั่นคงมากขึ้นหรือการมีสาธารณูปโภคที่เพียงพอ มีประสิทธิภาพ หรือมีคุณภาพดี 2) ผลประโยชน์ด้านสังคม เช่น การได้รับการศึกษาหรือรู้หนังสือมากขึ้นรวมถึงการได้รับบริการทางสังคมอื่นๆ เพิ่มมากขึ้นและมีคุณภาพสูงขึ้น 3) ผลประโยชน์ส่วนบุคคล เช่น การมีพลังอำนาจทางการเมือง (อำนาจในการต่อรอง) มากขึ้น มีความภาคภูมิใจในประสิทธิภาพและความสามารถในตนเอง และสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2560, หน้า 22) กระบวนการที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องมีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของการบริหาร ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลการปฏิบัติงาน การร่วมแสดงทัศนะความคิดเห็น การร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น การร่วมในการดำเนินการ และการร่วมติดตามประเมินผล รวมทั้งร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของศศิสมณฑล ฤทธิสนธิ์ (2564) ได้ศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 : องค์การบริหารส่วนตำบลบางซ้าย อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินโครงการที่มาจากข้อเสนอปัญหา ความต้องการความเดือดร้อนของประชาชนแล้วเสร็จแล้วนั้น ประชาชนจะได้รับผลประโยชน์จากผลสำเร็จของโครงการ ในด้านเชิงวัตถุ เช่น การสาธารณูปโภคที่เพียงพอ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ "...ประชาชนมีส่วนร่วมร่วมในการรับ

ผลประโยชน์ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ในทางตรงคนที่เสนอโครงการ เมื่อโครงการได้ดำเนินการจัดทำ ประชาชนที่เสนอโครงการก็จะได้รับผลประโยชน์โดยตรง และในทางอ้อมถึงแม้ว่าประชาชนที่ไม่ได้เข้าการประชุม ก็จะได้รับผลประโยชน์จากแผนพัฒนาท้องถิ่น เช่น ถนนที่สร้างขึ้นใหม่ ลานกีฬา สวนสาธารณะ เป็นต้น แม้ว่าประชาชนคนนั้นจะไม่ได้เสนอโครงการดังกล่าว ก็จะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ..." (รองนายกเทศมนตรีตำบลบางสมัคร, 2566, บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 1 กุมภาพันธ์ 2566)

ระดับที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น ทั้งการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ และการมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการ ดังนี้ 1) ประชาชนจะได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น ทำหน้าที่ประเมินและติดตามแผนพัฒนาท้องถิ่น ตรวจสอบการทำโครงการที่อยู่ภายในแผนว่าได้ดำเนินโครงการไปมากน้อยเพียงใดและรายงานให้ผู้บริหารท้องถิ่นทราบ และรายงานต่อสภาเทศบาลตำบลบางสมัครต่อไป 2) คอยติดตามโครงการที่ตัวเองเสนอในการประชุมนโยบายว่าได้ดำเนินการหรือไม่ หรือประเมินผลโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้วผ่านการพูดคุยกันตามสถานที่ต่างๆ หรือฝากคำถาม การติดตามโครงการหรือข้อท้วงติงผ่านสมาชิกสภาเทศบาล ไปกล่าวซักถามในที่ประชุมสภาเทศบาล ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ของ Cohen and Uphoff (อ้างถึงในเดช อุณหะจิรังรักษ์, 2565, หน้า 116) ระดับที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน ทั้งการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ และการมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการ 1) รูปแบบการมีส่วนร่วมเป็นทางการ เช่น การเข้าร่วมประชุมที่กำหนดวาระการประเมินอย่างชัดเจน หรือการได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่กรรมการหรือคณะทำงานเกี่ยวกับการประเมินผล เป็นต้น

2) การมีส่วนร่วมไม่เป็นทางการ อาจเป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการดำเนินงานโดยไม่ได้กำหนดประเด็นนี้ไว้ล่วงหน้า และสอดคล้องกับตัวแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนของสมาคมการมีส่วนร่วมสากล (International Association for Public Participation - IAP2) (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2560, หน้า 15) การเสริมอำนาจประชาชน (Empower) ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูงสุด เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการเป็นผู้ตัดสินใจ โดยหน่วยงานภาครัฐจะต้องดำเนินการตามการตัดสินใจของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูงสุดเน้นให้ประชาชนมีบทบาทในการบริหารจัดการโดยเป็นผู้ดำเนินการกิจและสอดคล้องกับงานวิจัยของนเรศ คนหลัก และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ (2565) ได้ศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นประชาชนการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เพราะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น และสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ "...ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผล คือ คอยติดตามโครงการที่ตัวเองเสนอในการประชุมนโยบายว่าได้ทำหรือไม่ หรือ คอยประเมินผลโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้วผ่านการพูดคุยกันตาม สถานที่ต่างๆ..." (กานันต์ตำบลบางสมัคร, 2566, บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 3 กุมภาพันธ์ 2566)

2. ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล บางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการศึกษาพบว่าเทศบาลตำบลบางสมัคร พบปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

1. ประชาชนไม่เห็นถึงความสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับชาญชัย เชื้อกล้า (2563) ได้ศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์กรบริหารส่วนตำบลคลองพลู อำเภอนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี พบว่า ประชาชนบางส่วนไม่ให้ความสนใจกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของภานุวัฒน์ แก้วแหยม (2563) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์กรบริหารส่วนตำบลห้วยหิน อำเภอยะบะดี จังหวัดลพบุรี พบว่า ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และเช่นเดียวกับงานวิจัยของภทริกา วีระสอน (2564) ได้ศึกษา กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม ขององค์กรบริหารส่วนตำบลดอนทราย อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบปัญหาประชาชนบางกลุ่มขาดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการบวนการจัดทำแผน สอดคล้องกับงานวิจัยของวีรพงศ์ เอกผักนาก (2564) ได้ศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรบริหารส่วนตำบลแจรงาม อำเภอนองใหญ่ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ประชาชนไม่ให้ความสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เช่นเดียวกับงานวิจัยของศศิธรณิศา ฤทธิสนธิ์ (2564) ได้ศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 : กรณีศึกษา องค์กรบริหารส่วนตำบลบางซ้าย อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ประชาชนไม่เข้าใจถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมและประชาชนยังไม่เข้าใจถึงความสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่น สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ "...ปัญหาที่เห็นได้ชัดเจนคือประชาชนไม่ให้ความสำคัญกับการประชาคม ไม่สนใจเข้าร่วมแม้ว่าจะไม่ติดภาระกิจ..." (สมาชิกสภาเทศบาล, 2566, บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 23 มกราคม 2566)

2. ประชาชนบางกลุ่มเข้าไม่ถึงข่าวสารข้อมูลของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และมีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี ไม่มีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่รับข้อมูลข่าวสาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภทริกา วีระสอน (2564) ได้ศึกษา กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม ขององค์กรบริหารส่วนตำบลดอนทราย อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่ามีปัญหาในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชนบางกลุ่มที่ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี ไม่มีโทรศัพท์หรืออุปกรณ์ที่รับข้อมูลข่าวสาร สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ "...การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของทางเทศบาลยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่หรือทุกกลุ่ม เพราะบางพื้นที่ก็ไม่มีเสียงไร้สาย หรือประชาชนบางกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุ หรือผู้ยากจน ไม่สามารถเข้าถึงโทรศัพท์มือถือ อาจจะมาจากเหตุผลที่ใช้ไม่เป็น มองไม่ค่อยเห็น หรือไม่มีเงินซื้อ เป็นต้น..." (ผู้ใหญ่บ้าน, 2566, บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 24 มกราคม 2566)

3. ประชาชนที่เข้าร่วมการประชาคมมีจำนวนน้อย เนื่องจากจัดการประชาคมในวันทำงาน ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาความต้องการของประชาชนไม่เพียงพอต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของชาญชัย เชื้อกล้า (2563) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพลู อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี พบว่าเวลาการจัดประชุมประชาคมจัดทำแผนพัฒนาตรงกับเวลาการทำงานของประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยภัทริกา วีระสอน (2564) ได้ศึกษากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนทราย อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ในการประชุมประชาชนส่วนใหญ่ติดภารกิจ ประชาชนที่เข้าร่วมส่วนมากจะเป็นกลุ่มเดิม ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมยศ ขวัญไข (2564) ได้ศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลหนองไม้แดง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พ.ศ.2566-2570 พบว่าการจัดการประชุมไม่ตรงกับวันหยุดทำให้มีผู้เข้าร่วมประชุมน้อย

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางสมัคร

1) มีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น มุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน มีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของภาณุวัฒน์ แก้วแหยม (2563) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยหิน อำเภอบ้านดง จังหวัดลพบุรี พบว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค คือการจัดโครงการหรือกิจกรรมให้ความรู้แก่ประชาชนให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เห็นประโยชน์ของประชาชน ที่จะได้การพัฒนาในด้านต่างๆ ให้มีคุณภาพที่ดีขึ้นและเกิดความเจริญก้าวหน้าแก่ท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของภัทริกา วีระสอน (2564) ได้ศึกษา กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนทราย อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบแนวทางแก้ไขปัญหา คือ ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ขั้นตอนกระบวนการจัดทำแผนแก่ประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของรัชก โกลาหะพะ (2564) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคลองสวน อ.พระสมุทรเจดีย์ จ.สมุทรปราการ พบแนวทางแก้ไขว่าควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น สอดคล้องกับวีรพงศ์ เอกผักนาก (2564) ได้ศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลแจรง อ.หนองหญ้าไซ จ.สุพรรณบุรี เสนอแนวทางแก้ไขว่าการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ประชาชน บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมีความสำคัญกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของศศิเมณฑล ฤทธิสนธิ์ (2564) ได้ศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบางช้าง อำเภอบางช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เสนอแนวทางแก้ไขว่า การจัดโครงการอบรม/กิจกรรมชี้แจง หรือประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจะช่วยแก้ปัญหาได้

2) ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม ทุกช่วงวัย เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น สื่อโซเชียลมีเดีย ประกาศเสียงไร้สาย รถวิ่งประชาสัมพันธ์ ป้ายประชาสัมพันธ์ เอกสาร แผ่นพับ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2560, หน้า 13) อธิบายว่า การให้ข้อมูลข่าวสาร (To In form) เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน

เกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ เป็นขั้นพื้นฐานของการมีส่วนร่วมและมีความสำคัญมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของภานุวัฒน์ แก้วแหยม (2563) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยหิน อำเภอยะบะดี จังหวัดลพบุรี พบว่าการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนทางช่องทางต่าง ๆ มีความสำคัญต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภทริกา วีระสอน (2564) ได้ศึกษา กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมองค์การบริหารส่วนตำบลดอนทราย อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบแนวทางแก้ไขว่าควรมีการประชาสัมพันธ์ในช่องทางที่หลากหลายช่องทาง สอดคล้องกับศศิณฑล ฤทธิสนธิ์ (2564) ได้ศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบางซ้าย อำเภอบางซ้าย จ.พระนครศรีอยุธยา เสนอแนวทางแก้ไขว่า ประชาสัมพันธ์ในหลากหลายช่องทางจะสามารถเพิ่มการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนได้ สอดคล้องกับเรศคนหลัก และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ (2565) ได้ศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก พบแนวทางแก้ไข ปัญหาว่า ควรประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง และจัดเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้ประชาชนได้รับรู้และรับทราบข้อมูล

3) กำหนดการประชาคมควรจัดในวันหยุด เสาร์ อาทิตย์ หรือหลังเวลาเลิกงาน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนที่จะเข้าร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภทริกา วีระสอน (2564) ได้ศึกษา กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนทราย อ.บ้านโพธิ์ จ.ฉะเชิงเทรา พบแนวทางแก้ไขว่าควรมีการจัดประชุมในวันเวลาที่เหมาะสมไม่ตรงกับวันทำงานหรือประชาคมหลังเลิกงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของรัชก โกลาหะพะ (2564) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคลองสวน อ.พระสมุทรเจดีย์ จ.สมุทรปราการ เสนอแนวทางแก้ไขว่าการจัดประชุมควรดำเนินการในวันหยุด และไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของศศิณฑล ฤทธิสนธิ์ (2564) ได้ศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบางซ้าย อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้เสนอวิธีการแก้ไขปัญหาว่าควรจัดประชาคมในช่วงเวลาที่เหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของสมยศ ขวัญไข (2564) ได้ศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลหนองไม้แดง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2566-2570 เสนอแนวทางการแก้ไขว่า การประชุมประชาคมท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นวันหยุด เสาร์ – อาทิตย์ เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในการเสนอปัญหา ความต้องการ เพื่อที่เทศบาลจะได้นำปัญหาความต่องการนั้นไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาคความต่องการของประชาชนได้ สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ “...ต้องกำหนดวัน เวลาของการประชาคมในวันหยุดของประชาชน เช่น เป็นวันอาทิตย์ หรือเป็นเวลาหลังเลิกงาน ซึ่งจะสะดวกต่อการเข้าร่วมของประชาชน หรือจัดสถานที่ประชาคมใกล้กับแหล่งที่มีประชาชนมารวมตัวกันมาก ๆ เช่น บริเวณสวนสาธารณะ หรือ สวนสุขภาพ เป็นต้น...” (รองนายกเทศมนตรีตำบลบางสมัคร, 2566, บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 1 กุมภาพันธ์ 2566)

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

- 1) การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่น และความสำคัญในการมีส่วนร่วม
- 2) การประชาสัมพันธ์ถึงผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการรับรู้ของประชาชน แสดงออกถึงความโปร่งใสในการทำงาน และสามารถตรวจสอบได้
- 3) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม จะสามารถเพิ่มจำนวนของประชาชนที่เข้าร่วมการประชาคมได้ เช่น การออกหน่วยตรวจสุขภาพเบื้องต้น การชำระภาษี การลงทะเบียนเพื่อขอรับทุนการศึกษา เป็นต้น
- 4) การมีของรางวัลจูงใจแก่ผู้ที่แสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น จะช่วยจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563) *คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น*. ค้นเมื่อ 9 มกราคม 2566, จาก www.dla.go.th/work/planlocal.

กระทรวงมหาดไทย. (2561). *ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2561*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

ชาญชัย เชื้อกล้า. (2563). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพลู อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี*. การค้นคว้าอิสระ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.

เดช อุณหะจิริงรักษ์. (2565). *เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.

เทศบาลตำบลบางสมัคร. (ม.ป.ป.). *อำนาจหน้าที่*. ค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2565. จาก <http://bangsamak.go.th>

นเรศ คนหลัก และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2565). *การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก*. Journal of Modern Learning Development, 7(5), 193.

พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2552. (2552, พฤศจิกายน 13). *ราชกิจจานุเบกษา*, 126(85ก), 14-15
ภัทริกา วีระสอน. (2564) *กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนทราย อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา*. การค้นคว้าอิสระ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.

ภาณุวัฒน์ แก้วแหยม. (2563). *ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษา อบต. ห้วยหิน อ.ชัยบาดาล จ.ลพบุรี*. การค้นคว้าอิสระ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.

- รัชชก โกลาหะพะ. (2564). ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของอบต.บ้านคลองสวน อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. การค้นคว้าอิสระ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560. (2560, เมษายน 6). ราชกิจจานุเบกษา, 134(40ก) 74 – 75
- วิโรจน์ ก่อสกุล. (2565ก). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการบริหารแบบวิถีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต.
- วิโรจน์ ก่อสกุล. (2565ข). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการบริหารแบบองค์การและนวัตกรรมในองค์การ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต.
- วีณา พึ่งวิวัฒน์นิกุล. (2564). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต.
- วีรพงศ์ เอกผักนาก. (2564). ได้ศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลแจรง อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี. การค้นคว้าอิสระ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต.
- ศศิเมณฑล ฤทธิสนธิ์ (2564). ได้ศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 : องค์การบริหารส่วนตำบลบางซ้าย อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. การค้นคว้าอิสระ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต.
- สมยศ ขวัญไข. (2564). การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลหนองไม้แดง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พ.ศ.2566-2570. การค้นคว้าอิสระ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2560). การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม: เทคนิควิธีและการนำไปสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม.
- อรทัย กักผล. (2552). คู่คิด คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: ส เจริญการพิมพ์.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- คนที่ 1 นายกเทศมนตรีตำบลบางสมัคร, 2566, บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 27 มกราคม 2566
- คนที่ 2 รองนายกเทศมนตรีตำบลบางสมัคร, 2566, บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 1 กุมภาพันธ์ 2566
- คนที่ 3 สมาชิกสภาเทศบาล, 2566, บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 23 มกราคม 2566
- คนที่ 6 กำนันตำบลบางสมัคร, 2566, บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 3 กุมภาพันธ์ 2566
- คนที่ 7 ผู้ใหญ่บ้านภายในตำบลบางสมัคร, 2566, บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 24 มกราคม 2566